

Mírové operace

Svět koncem dvacátého století prochází nebývale rychlými změnami a úkolem armády v tomto světě je sledovat takovou vojenskou strategii, která podporuje diplomatické úsilí vlád, zejména při udržování míru v potenciálních oblastech konfliktu. Následující článek převzatý z časopisu Military Review (Sep-Oct 1996) podává přehled zkušeností americké armády, které byly získány při operacích a výcviku v nedávné době, o změně jejich funkcí a v neposlední řadě zkoumá i současnou americkou doktrínu, aby zahájil, jak jeho autor, pplk. U.S. Army J.B. Hunt, zdůrazňuje v závěru článku, „širokou diskusi jak o armádě, o jejích mírových rolích, tak i dalších hlavních úkolech (místech) ozbrojených sil“. Článek je redakčně zkrácen a upraven.

* * *

První zmínka o mimoválečných operacích, tj. takových operacích, které nemusí zahrnovat ozbrojená střetnutí (*operations other than war, OOTW*) je v předpisu amerického pozemního vojska FM 100-5 (operace). Píše se o nich jako o „základním kameni“ neboli základní úrovni současné vojenské doktríny. Nicméně vše co předpis přiznává je zodpovědnost pozemního vojska za tyto operace, ale to samo o sobě neodráží úroveň pochopení těchto operací.

Co říká název?

Že existuje situace „ani mír, ani válka“ je známo mnoho let. Ovšem představy o takových situacích jsou velmi zmatené a neustálené. Proto i pokusy konceptualizovat operace OOTW nejsou příliš úspěšné. Nemáme totiž definovány ani cíle těchto operací, ani cíle, kterých chceme dosáhnout, nemluvě o roli armády či techniky potřebné pro dosažení úspěchu. Dokonce neexistuje ani shoda v tom, jak bychom měli tyto operace správně nazývat.

Pro popis mimoválečných operací (OOTW) se v armádě používají termíny jako konflikt o nízké intenzitě (*low intensity conflict, LIC*), stabilizační operace, operace blízké válce. Nedávno byl navržen další termín - „stabilizační a podpůrné operace“. Žádný z těchto názvů ale není zcela vyhovující. To, co tyto pojmy popisují, je vojensko-politická situace, stav či podmínky, ne operace. Termín „konflikt o nízké intenzitě“ (LIC) alespoň popisuje podmínky, prostředí konfliktu, ale jeho hlavní nevýhodou je, že zkouší kvantitativně popsat skutečnost, která je hlavně kvalitativní. Zásadou pojmu „mimoválečné operace“ (dále jen OOTW) je, že přiznává zodpovědnost armády za úkoly, které jsou zcela jiné než řešila teorie konvenční Clausewitzovy války a také nedávná americká praxe. Hlavním nedostatkem tohoto termínu jsou ale nejasné vojenské aspekty operací OOTW za situace „ani válka, ani mír“, o kterých se FM 100-5 zmiňuje obecně jako o „konfliktech“. Robert

J. Bunker je popisuje jako „ne-západní válku“ (viz *Military Review*, Nov-Dec 1995), tedy jako oblast, ve které USA neměly zatím příliš velké úspěchy. Francouzský vojenský teoretik Roger Trinquier tyto operace nazývá „moderní válkou“, což je sice nepřijemná, ale dost možná prorocká myšlenka (viz „Moderní válka: Francouzský pohled na protipovstalecké akce“, New York, Praeger Publishers 1964).

Mimoválečné operace kombinují Bunkerovo prostředí „nové války“ s mírovými aktivitami, které z jedné strany nejsou nic jiného než ekonomickým využitím veřejných zdrojů. Armáda není stavěna pro mírovou humanitární pomoc, na pomoc při přírodních pohromách, jelikož je armádou. Podílí se na nich, protože má a kontroluje takové prostředky, které jsou za vzniklých podmínek užitečné.

Mnoho příslušníků armády během vietnamské války pochopilo, že konvenční, vyčerpávající a ničivá válka, nazývaná „kombinovaný vzdušný a pozemní boj“ (*AirLand Battle*) nemůže ve vysoce zpolitizovaných konfliktech uspět. J. Bunker v již zmiňovaném příspěvku takové konflikty nazývá „ne-západními“ přístupy k válce. Od porážky ve Vietnamu se cítí americká armáda stále ukřivděná a odmítá uznat jakoukoli jinou formu války, která neodpovídá Clausewitzově tradici. Vojenský úspěch operace Pouštní bouře tento postoj jen zesiluje.

Je sice nezbytné mít vhodný název pro situace „ani válka, ani mír“, ale jak by měl termín konkrétně znít není podstatné. Důležité je, aby měly jméno. Právě tak bychom nemuseli mít žádný výraz pro válku. Nemá-li totiž předmět speciální název, nemůžeme o něm uvažovat, mluvit či psát.

Nedávná historie OOTW

Je těžké určit jak vlastně armáda chápe mimoválečné operace OOTW, protože se o nich v předpisu FM 100-5 příliš nepíše. Ve skutečnosti měla armáda odpovědnost za konflikty o nízké intenzitě (LIC), OOTW, stabilizační a podpůrné operace již několik let před vydáním předpisu FM 100-5 v r. 1993. Mezním rokem pro moderní pojetí OOTW byl rok 1986. Na podnět amerického Kongresu tehdy velitelství pro výcvik a doktrínu pozemního vojska USA (TRADOC) uvedlo projekt JLICP (*Joint Low-Intensity Conflict Project*), na kterém se podílely všechny složky ozbrojených sil a dokonce i několik vládních organizací. Závěrečná zpráva z 1. srpna 1986 konstatovala: „Nerozumíme konfliktům o nízké intenzitě, reagujeme na ně nejednotně, špatně plníme dané úkoly a schází nám schopnost vydržet do konce.“

Zpráva definovala LIC tak, jak byly schváleny všemi zainteresovanými vládními organizacemi. Opomenutí jejich definice ve služebním předpisu z r. 1993 FM 100-5 a ve společném předpise pro všechny druhy vojsk z r. 1995 JP 3-07 (*Joint Doctrine for Military Operations Other Than War*), bylo vážnou chybou. Od té doby je v terminologii zmatek. Koncepce mimoválečných operací OOTW (jedna jejich část dříve spadala pod konflikty o nízké intenzitě) je v rámci armády velmi dobře známa nejméně třicet let a na toto téma je tedy k dispozici nejrozsáhlejší literatura. Avšak právě tak jako armáda nepřijala koncepci OOTW ve Vietnamu, není ochotna ji přijmout ani dnes. Pro armádu je pohodlnější pokračovat zaběhlými způsoby, bez ohledu na to, jaký úkol právě plní, zda její operační metody přinášejí či nepřinášejí úspěch.

Zdá se, že v mnoha směrech je předpis pozemního vojska FM 100-20 (stabilizační a podpůrné operace) na dobré cestě. Předpis pro všechny druhy ozbrojených sil (tj. tzv. „společný“ předpis, pozn. překl.) JP 3-07 obsahuje správně, i když povrchní vysvětlení OOTW a je vhodným doplňkem pro FM 100-20. Také několik dalších vydaných společných taktických předpisů TTP - Joint Tactics, Techniques and Procedures for Foreign/Internal Defense: JP 3-07.2 (antiterorismus), JP 3-07.3 (mírové operace), JP 3-07.4 (protinarkotické operace), JP 3-05 (evakuace civilního obyvatelstva), JP 3-07.6 (humanitární operace), JP 3-07.7 (vnitrostátní operace) - tento typ operací popisují v podstatě správně. Nejlépe vysvětluje operace OOTW nový předpis pozemního vojska FM 100-20. Umožňuje tyto operace správně pochopit, což je nezbytné pro úspěšnou analýzu hlavních úkolů, jejich plánování a realizaci. Charakterizuje povahu mírového a konfliktního prostředí, americké národní cíle použití vojenských sil v operacích OOTW.

Poprvé se v něm říká, jak můžeme plnit úkoly vynucování míru (*peace enforcement*) a jak bychom mohli vyřešit etnické konflikty a jednat se zeměmi, ve kterých se zhroutila státní správa (viz Libanon, pozn. red.) Vysvětlují se zde operace při propuknutí povstání či jeho potlačení, terorismus, operace prováděné v době míru a vojenská účast na protinarkotických operacích. Žádné jiné publikace, ať už se to týká společných publikací pro všechny druhy ozbrojených sil, nebo jen jedné z nich, tato témata neobsahují.

FM 100-5 se snažil vtěsnat operace OOTW do nevyhovujících principů Clausewitzova válečného modelu. Tato vážná chyba pak přešla do společného předpisu všech druhů vojsk JP 3-07 a ostatních doktrinárních publikací (tj. bojových řádů, služebních předpisů) amerických ozbrojených sil, pozemního vojska nevyjímajíc. Ale tou nejzávažnější chybou je, že byly vypuštěny všechny hlavní principy LIC, včetně rozhodujícího vlivu politického řešení, ze kterého mají být odvozovány všechny ostatní zásady. Tyto zásady byly uvedeny ve společném projektu konfliktu nízké intenzity JLICP (pro všechny čtyři druhy OS) a opakovány v publikacích Pam 525-44 a FM 100-20 vydaných velitelstvím pro výcvik a doktrínu TRADOC. Opuštění těchto zásad a také změna názvu koncepce z LIC na OOTW se zdá být poněkud nešťastným rozhodnutím. Je jasné, že přitom nikdo nepomyslel na možné důsledky. Proto i nadále řešíme politické konflikty konvenčním, vojenským způsobem, což je zaručený návod na neúspěch.

Čím mimoválečné operace skutečně jsou

J. Bunker ve svém článku v časopisu *Military Review* přičítá úspěch strategie OOTW na Západě i Východě selhání vojenské technologie, které bylo způsobeno velkým rozptýlením ozbrojených sil, členitým terénem, operacemi mezi civilním obyvatelstvem, ignorováním zákonů války a rovněž mýtem, že lidé na Východě si váží lidského života méně než na Západě. To odráží *konvenční*, či jak říká Bunker, Clausewitzův pohled na problém. Zahnuje předpoklad, že smyslem operací OOTW je zničit schopnost nepřítele bojovat. Ve skutečnosti ale je jejich cílem přesvědčit nepřítele, aby změnil své jednání.

Skutečnou podstatou OOTW je, že hlavní úkoly (mise) těchto operací jsou primárně politickými procesy, které jsou někdy doprovázeny i násilím. Proto úkolem pozemního vojska USA a ostatních ozbrojených sil je především posilovat politické, ekonomické a informační prostředky státu při řešení konfliktu. Operace OOTW nejsou založeny na kombinovaných vzdušných a pozemních operacích či jakémkoli jiném „západním“ modelu

války. Místo toho je zdůrazňována priorita politických nástrojů. J. Bunker přímo říká, že jakákoli koncepce OOTW, která by se snad pokusila využít model kombinovaných vzdušných a pozemních operací, selže.

Politická koncepce OOTW - či přinejmenším ta část, která se týká konfliktních situací - vychází z teorie revoluce, při které povstalci i vlády politicky soupeří o domácí lidské i materiální zdroje. Ve své knize „Vietnamská lidová armáda“ (Novato, Presido Press 1986) vysvětluje Douglas Pike koncept *dau tranh*, vojensko-politického zápasu, který ve Vietnamu používaly komunistické jednotky. V různém stupni je tento koncept používán ve všech mezistátních konfliktech, v mnoha vnitrostátních konfliktech, včetně etnických, např. v Somálsku, Rvandě, Bosně a Hercegovině i jinde, třídních nepokojích v Peru, v Karibské oblasti ve Střední Americe, a některých menších válkách mezi státy.

Hlavním přístupem koncepce OOTW k válce je důraz na politickou strategii. OOTW se nesnaží porazit nepřátelské vojenské síly - v boji. Místo toho narušuje politickou podporu protivníka, ničí jeho morálku a disciplínu. Výhodou strategie OOTW není ani ne-západní taktické rozptýlení, ani to nemá co dělat s jakýmsi mystickým selháním technologie. Kdo uplatňuje strategii OOTW prostě neskrývá svou sílu před lidmi, protože vzhledem k jeho politickému programu, jeho silou *jsou* lidé. Jak napsal Harry Summers („O strategii: vietnamská válka v souvislostech“, Carlisle Barracks 1982), strategie OOTW dělá vítězství v bitvě nedostačujícím, ne-li přímo nedůležitým. Ovšem pokud takto charakterizujeme operace OOTW, potom tyto operace odpovídají více Clausewitzovým teoriím než kritizovaná koncepce kombinovaných vzdušných a pozemních operací a konvenční americké války. Obě tyto koncepce totiž naprosto ignorují Clausewitzovu charakteristiku války jako „pokračování politiky jinými prostředky“. Spoléhají se na čistě vojenské řešení, vyhlazovací válku, a zcela ignorují jakékoli politické úvahy. Abych to vystihl ještě lépe, koncept OOTW je v duchu čínského vojenského teoretika Sun Tsu.

Existuje řada důvodů pro užití tohoto Sun Tsuova, či moderně Triquierova přístupu k válce. Za prvé, metody války nevyřeší problém mnoha soudobých ohrožení míru. Strategie proti povstalcům vyžaduje přesvědčivý, politický přístup. Povstalci, teroristé a pašeráci drog zřídka kdy představují cíl, který může být efektivně zvládnut moderními zbraňovými systémy. Mírové operace proto musí zastavit násilí a umožnit jednání a dohodu. Další důvod pro použití hlavně politických metod OOTW místo čistě vojenských, válečných, představuje nerovnost aktérů konfliktu. Menší a slabší nemohou doufat, že porazí větší, moderněji vyzbrojené účastníky konfliktu přímou vojenskou akcí. Jejich jedinou nadějí na úspěch je kombinace politických, informačních, ekonomických a vojenských prostředků. Viděli jsme, že tato strategie je používána velmi efektivně.

Hlavní světové mocnosti tuto strategii mohou používat jako jednu z politických možností. Např. v situaci, kdy něco ohrožuje americké zájmy, ale ne do té míry, aby to ospravedlnilo vysoké náklady na válku. Jediným příkladem z nedávné doby, kdy jsme záměrně a promyšleně zahájili válku, byla operace Pouštní bouře. Koncepce OOTW naproti tomu nabízí možnost jednat politicky a používat armádu jako nátlak pro vyřešení problému, aniž bychom museli zahájit neplánovanou, nechtěnou a zbytečnou válku. Jakýkoli pokus vést operaci metodami kombinovaných leteckých a pozemních operací má malou šanci na úspěch. Možná by stálo za to zvážit z tohoto hlediska situaci v Somálsku.

Roger Trinquier předvídá, že se operace OOTW stanou formou *moderní* války. Ke stejnému závěru můžeme dospět také na základě úvah bývalého náčelníka generálního

štábu pozemních vojsk generála Gordona R. Sullivana o „velkém rozdílu mezi válkou a mimoválečnými operacemi“. Nikdo racionálně uvažující by nevedl americké ozbrojené síly či moderní západní armády do boje v poušti, kdyby vyhlídky na úspěch byly, díky použití bezpečnějších politických, propagandistických a dalších metod OOTW, vyšší.

Doktrína, na které pracujeme, uznává možnost iracionálních akcí, které žádají, aby Spojené státy udržovaly pohotovost pro konvenční válku a nikdo také nenavrhuje nic opačného. Plány pozemního vojska na boj v informačním věku ale neodpovídají úkolům „války třetí generace“, jak o nich uvažují ve svých knihách Alvin a Heidi Tofflerovi, Martin van Creveld a John Keegan. Armáda skutečně zavádí nové technické prostředky k rychlému získávání informací, jejich uchovávání, vyhledávání a distribuci. Rozhodně to nemyslím jako kritiku, když zde uvádím, že tyto prostředky z větší části jen zpřesňují způsoby určování cílů, manévrovost, předávání rozkazů ke zničení sil protivníka. Je to chvályhodné, ovšem jen za předpokladu, že bojujeme ve „válce druhé generace“ - ve válce industriálního věku. Nejsme zatím připravováni na „válku třetí generace“.

Informace jsou zbraní „třetí generace“. Summersova kniha o vietnamské válce ukazuje, že ani digitalizované bojiště, ani „inteligentní“ zbraně a další technické prostředky neměly žádný vliv na její výsledek. Ve skutečnosti se Alvin a Hedi Tofflerovi asi mýlí („Válka a antiválka“, Boston, Little Brown & Co 1993) když předpokládají, že úspěch v informační válce je záležitostí technologie. Alžírští revolucionáři porazili Francii a vietnamští komunisté porazili Spojené státy především dovedným využíváním informací. Ze Somálska vyhnala americké speciální jednotky JTF ven ze země videokazeta za tři dolary, ukazující tělo amerického vojáka, jak je vlečeno davem. Jak Vietnam, tak Alžírsko, byly mocnostmi „první generace“ tj. zemědělské státy, ale Somálsko nebylo dokonce vůbec žádnou mocností. Ale všechny šikovně využívaly informace, aby porazily mocnosti pozdní „druhé druhé“, nebo začínající „třetí generace“.

Budoucí války zřejmě budou kombinací ničivých válek, politických a informačních metod OOTW. I když jsou budoucí války stále mimo naše chápání, nesmíme ignorovat ani aspekty kombinovaných vzdušných a pozemních operací, ani OOTW. Autoři příštího vydání FM 100-5 si musí být vědomi obou. Jestliže je nemohou sloučit do jedné teorie, musí se jimi zabývat odděleně.

Bunkerovo nadšení nad konceptem OOTW jej vedlo k několika chybným závěrům. Předpoklad, že OOTW je „ne-západní“ strategie, je mylný. Podobné operace byly vedeny na Západě přinejmenším již ve třetím století př. n. l., když obyvatelé Iberského poloostrova používali gerilovou taktiku pro odpor imperiálnímu Římu. V moderní době se s operacemi OOTW můžeme setkat v Severním Irsku, Španělsku (Baskové), velmi v Latinské Americe, velmi často i v New Yorku, ve World Trade Center.

I jeho tvrzení o malé účtě k lidskému životu mimo okruh západní civilizace zasluhuje delší komentář. Hodnota lidského života nezávisí na zeměpisné poloze. T.E. Lawrence („z Arábie“) objevil velmi brzy, že jeho „nezápadní“ arabští spojenci a jejich náčelníci - političtí, sociální, kulturní a vojenští vůdci - netolerovali vůbec žádné ztráty. Na druhé straně západní spojenci v obou světových válkách i v Koreji se smířovali s těžkými ztrátami. Nezapomínejme, že to byly ztráty - lodě a Maine, Lusitania a také Pearl Harbor - které přivedly Západ do války. Ochota zabít či být zabít není geograficky determinována. Jsou jimi ohrožené hodnoty a cena, kterou jsme ochotni zaplatit, abychom je bránili.

-red-